

Asia: VN/4099/2024

Begäran om utlåtande: Arbetsgruppens betänkande om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphandlingslagen, försörjningslagen och 6 b § i straffregisterlagen

Lausunnonantajan lausunto

Propositionens allmänna mål och mål

Vad anser ni om propositionens allmänna mål och syften? Uppnår propositionen regeringsprogrammets allmänna mål om besparingar och ökad konkurrens?

Den offentliga upphandlingen är redan idag ytterst strängt reglerad och effektivt övervakad av Marknadsdomstolen. Konkurrenter om olika upphandlingar har en låg tröskel för att föra sitt ärende och påvisa eventuella brister i upphandlingar till Marknadsdomstolen och på så sätt påverka upphandlingsförfarandet och övervaka de offentliga upphandlingarna på ett mycket konkret sätt.

Den ursprungliga tanken med att se över upphandlingslagen var att minska på byråkratin och på så sätt förenkla upphandlingsförfarandet.

Det nuvarande förslaget uppnår inte den målsättningen då lagstiftningen föreslår ytterligare normer och regler för kommunerna att följa vid en upphandling. Lagförslaget strider mot regeringsprogrammets målsättningar om att minska på normerna för kommunsektorn.

Genom att skärpa kravet på ägoandel i olika anknutna bolag kommer man att väsentligt försvåra det goda samarbete som finns mellan kommuner och städer. Lagförslaget behandlar inte landets kommuner och städer jämlikt då mindre kommuner med en mindre ägoandel genom lag kan uteslutas från att använda en tjänsteleverantör medan en större enhet kan fortsätta att använda den gemensamma tjänsteleverantören. Samtidigt motverkar lagstiftningen möjligen sitt syfte då det innebär att mindre enheters upphandlingar blir mer byråkratiska medan större enheters upphandlingar kan i princip fortsätta som förut.

Betänkandet borde fördes med en noggrann konsekvensanalys av de effekter som lagförslaget kan få på kommunernas nuvarande samarbete liksom nuvarande upphandlingar.

Om man önskar effektivisera upphandlingsförfarandet och öka de lokala småföretagens möjlighet att delta i upphandlingar så kunde man istället höja gränsvärdena för de offentliga upphandlingarna och

på så sätt möjliggöra en större flexibilitet för kommunerna att direktupphandla av lokala företagare. Samtidigt minskar byråkratin väsentligt.

Beredning av upphandlingar

Syftet med de förslag som gäller beredningen av upphandlingar är att öka omsorgsfull beredning av upphandlingar, användningen av marknadskartläggningar samt konkurrensen vid offentlig upphandling. Målet är att få mer utbud och besparingar. I den lösning som föreslås i arbetsgruppens betänkande har man samtidigt strävat efter att säkerställa att den är ändamålsenlig med tanke på den praktiska upphandlingsverksamheten.

-

- **Hur väl främjar förslaget till 65, 75, 124 och 125 § i upphandlingslagen användningen av marknadskartläggning och en omsorgsfull beredning av upphandlingen?**

-

- **Är de föreslagna medlen lämpliga för att uppnå dessa mål?**

-

Begränsning av användningen av anknutna enheter

Vad anser ni om det krav på minimi innehav av anknutna enheter som föreslås i propositionen? Anser ni att det är ändamålsenligt och genomförbart?

Minimikravet på att den upphandlande enheten ska ha en ägoandel om minst 10 procent av den anknutna enheten är inte ändamålsenlig och mycket svår att förvekliga på ett kostnadseffektivt sätt.

Kravet på en minimi ägoandel inskränker på den kommunala självbestämmanderätten och behandlar kommuner av olika storleksklass ojämnt.

Förslaget begränsar kommunernas möjlighet att själv bestämma om hur man önskar ordna servicen till sina invånare och om möjligheten till samarbete utesluts så blir troligen utfallet en dyrare serviceproduktion och inte en planerad kostnadseffektivitet. Om möjligheten att använda en anknuten enhet utesluts så blir det troliga utfallet att kommunen producerar tjänsterna själv och om inte stordriftsfördelar uppnås så blir slutprodukten dyrare än tidigare. Den korta övergångstiden kan i värsta fall äventyra produktionen av kommunernas lagstadgade service.

En konsekvensbedömning bör göras på hur lagförslaget påverkar kommuner och städer i olika storleksklass.

Vilka konsekvenser anser ni att det föreslagna minimikravet på anknutna enheters ägarandel har?

-

- **Om ändringen av anknutna enheter genomförs på det föreslagna sättet, vilka åtgärder och kostnader föranses sannolikt av ändringen med tanke på de olika branscherna och allmänt i den organisation som ni företräder?**

Korsnäs kommun använder idag service från anknutna enheter främst inom avfallshanteringen, upphandlingsenheten och städ- och kosthållsenheter. I samtliga dessa liksom i många andra samarbetssammanhang är Korsnäs kommuns ägoandel betydligt mindre än 10 procent. Men genom att samarbeta regionalt inom Österbotten har vi många gånger kunnat vara en föregångare och även kunnat ge en god service till våra invånare.

Korsnäs kommun använder även egna upphandlingar för tjänster och investeringsprojekt där det finns en lokal marknad för dylika upphandlingar. De regionala gemensamma enheterna utgör många gånger sådana kunskapskluster som inte finns lokalt och om inte samarbetet kan fortsätta så blir kommunens serviceproduktion mera sårbar i ett föränderligt samhälle.

Kostnaderna är svåra att uppskatta troligen blir servicen dyrare och kvaliteten sämre. Även kommunerna med större ägoandel i de anknutna enheterna kommer att få tilläggskostnader då de mindre ägoandelarna ska lösas ut och de anknutna enheternas produktionsmängder minskar.

- **Vilka åtgärder tänker er organisation vidta som ägare till en anknuten enhet till följd av bestämmelserna om minimigränsen för ägande? (fortsätter verksamheten på marknadsvillkor, upplöses bolaget, upplöses bolaget, vidtas andra åtgärder?)**

Vi bör ju lösa ut våra ägoandelar ur bolagen och se över vilka möjligheter det ger. Men tex avfallshanteringen är ju reglerad av den gemensamma avfallsnämnden som fastställer mål och priser så vilka alternativ kvarstår i verkligheten?

- **Vilka ekonomiska eller andra fördelar medför ändringen sannolikt?**

Lagförslaget skulle innebära att cirka 200 verksamma, lagenliga bolag runt om i landet skulle behöva avvecklas, trots att det inte finns någon anledning till en avveckling. Den administrativa bördan av reformen kommer att vara enorm. Om alla kommuner i Finland samtidigt inom 1,5 år blir tvungna att konkurrensutsätta samma tjänster, kommer marknadsresurserna att ta slut och kostnaderna för tjänsteproduktionen kommer att stiga.

Kravet på en minimiägarandel äventyrar det regionala samarbetet kring organiseringen av tjänster och betyder också att samarbetet delvis helt upphör. Tidigare har regionalt samarbete uppmuntrats för att uppnå volymfördelar, till exempel koncentration av kunskap, förhandlingskraft och investeringar. Det regionala samarbetet har gjort det möjligt att tillhandahålla tjänster även i små kommuner och har utgjort en grund för samarbetet mellan kommuner och välfärdsområden.

Att göra denna ändring i en situation då vi har en social- och hälsovårdssektor som är grovt underfinansierad och som har kraftiga anpassningsåtgärder de kommande åren samtidigt som landet har svårt att få en BNP tillväxt till stånd är inte försvarbart.

Anser ni att de föreslagna övergångsperioderna för anknutna enheter är tillräckliga? Hur mycket tid behövs det för ändringarna?

Övergångsperioden är för kort.

Ändringen skulle komma att beröra alla kommuner i landet liksom alla välfärdsområden på ett eller annat vis. Nuvarande avtal är ofta uppgjorda och upphandlade med en period om tre år samt en möjlig optionstid, varför en övergångsperiod om tre år anses som minimitid. För avfallsbolagens del borde en betydligt längre övergångstid finnas, då denna verksamhet är förknippad med otaliga olika tillståndsförfaranden.

- **Vilka åtgärder som kräver en övergångsperiod föranleder skrivningen om anknutna enheter?**

-

I de avvikande åsikter som bifogats betänkandet har det föreslagits undantag från kravet på anknutna enheters ägarandelar. Bör det föreskrivas om undantag från kravet? Vilka undantag är ändamålsenliga?

Avfallsbolagen och avfallshanteringen borde absolut undantas. I Vasaregionen har vi diskuterat avfallshanteringen under minst 20 års tid och att börja riva upp det som byggts upp under dessa decennium känns inte ändamålsenligt och kommer inte att ge någon större ekonomisk effektivitet.

Förslaget skulle ha en massiv inverkan på ordnandet av avfallshantering. Av de 26 avfallshanteringsbolag som ägs gemensamt av kommuner i Finland har 24 ägarandelar på mindre än 10 procent. Reformen skulle undergräva kommunernas möjligheter att ansvara för en uppgift som i allt högre grad regleras på detaljnivå i lagstiftningen och där huvuddelen av skyldigheterna härrör från EU. Det finns en oro för hur målen för återvinning och annat miljöansvar ska kunna uppfyllas om de verksamhetsmodeller som byggts upp under årtal av kommunal avfallshantering monteras ned.

Säkerhet och försörjningsberedskap

Motsvarar propositionen era behov i fråga om säkerhet och försörjningsberedskap? Är den föreslagna ändringen ett tillräckligt sätt att säkerställa att säkerheten förverkligas under upphandlingens livscykel med beaktande av ramvillkoren i EU:s upphandlingsdirektiv samt övriga bestämmelser om säkerhet och försörjningsberedskap?

De anknutna enheterna är mycket viktiga för kommunernas beredskap, eftersom tjänster ska produceras också i situationer där det inte är lönsamt ur den privata sektorns synvinkel. Tillgången till tjänsteleverantörer på marknadsvillkor varierar mellan olika regioner, och det är i sista hand kommunens lagstadgade skyldighet att tillhandahålla tjänster också då det inte finns tillgång till tjänster på marknadsvillkor.

Slopande av kravet på straffregisterutdrag

Syftet med förslaget om att slopa den obligatoriska användningen av straffregisterutdrag är att göra upphandlingsförfarandena smidigare och minska den administrativa bördan.

-

- **I vilken utsträckning påverkar ändringen den administrativa bördan för de upphandlande enheterna å ena sidan och anbudsgivarna å andra sidan och främjar dessa mål?**

-

Annonsering av upphandlingar

Vad anser ni om ändringarna i annonseringen om upphandlingar? Ökar de föreslagna ändringarna transparensen vid upphandling på ett ändamålsenligt sätt?

-

Övriga kommentarer

-

Båssar Christina
Korsnäs kommun